

Javier Juárez, *La guarida del lobo. Nazis y colaboracionistas en España*, Sant Andreu de Llavaneres, Editorial Malabar, 2007, 423 pp., ill., ISBN 10: 84-935250-8-1 en ISBN 13: 978-84-935250-8-8

In de loop van de voorbije jaren besteedden nogal wat auteurs aandacht aan het wel en wee van nationaalsocialistische kopstukken en collaborateurs uit diverse landen na de nederlaag van de Europese asmogendheden Italië en Duitsland. Opvallend veel van deze figuren slaagden er immers in aan de greep van het gerecht te ontkomen en een nieuw leven uit te bouwen. Bekende werken in dit verband zijn onder meer die van Uki Goñi, Holger Meding, Heinz Schneppen en Gerald Steinacher.¹ Ook in Spanje is er belangstelling voor deze materie. Dat mag niet verbazen: het land is

—
Zie ook: F. Seberechts, *Onderduikers en vluchtelingen na de Tweede Wereldoorlog: een nieuwe onderzoekspiste*, in: *Wetenschappelijke tijdingen*, jg. 67, 2008, nr. 1, pp. 55-65.

1. U. Goñi, *The Real Odessa. How Perón brought the Nazi War Criminals to Argentina*, London-New York, 2002; H. Meding, *Flucht vor Nürnberg? Deutsche und österreichische Einwanderung in Argentinien, 1945-1995*, Köln-Weimar-Wien, 1992; H. Schneppen, *Odessa und das Vierte Reich. Mythen der Zeitgeschichte*, Berlin, 2007; G. Steinacher, *Nazis auf der Flucht. Wie Kriegsverbrecher über Italien nach Übersee entkamen*, Innsbruck-Wien-Bozen, 2008.

onder de dictatuur van Francisco Franco y Bahamonde één van de toevluchtsoorden bij uitsteking voor Duitse nazi's, Italiaanse fascist en hun geestesgenoten uit Frankrijk, België en andere landen. Javier Juárez brengt in *La guarida del lobo. Nazis y colaboracionistas en España* verslag uit van zijn onderzoek hierover. De auteur heeft een passie voor geschiedenis, maar is geen geschoold historicus. Hij bouwt zijn carrière op bij de regionale televisiezender Telemadrid, waar hij onder meer hoofdredacteur economie en editor wordt. Hij publiceert intussen verschillende werken over Spanje en de Tweede Wereldoorlog.²

Voor zijn onderzoek raadpleegt Juárez documenten in archiefinstellingen in Spanje, Argentinië, België, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. In België betreft het documenten die bewaard worden in het SOMA en in het Archives et Musée de la Littérature, beide in Brussel gevestigd. Voorts consulteert hij nog een reeks onderzoeksdocumenten, onder meer van de Comisión para el Esclarecimiento de las actividades Nazis en la Argentina (CEANA), een onderzoekscommissie die de regering van Argentinië in 1997 opricht om de banden te bestuderen tussen het land en het nationaalsocialisme tijdens en na de Tweede Wereldoorlog.

Juárez plaatst zijn verhaal tegen de achtergrond van het Spanje van na de burgeroorlog. Hij schept orde in de wirwar van Duitse banden met en aanwezigheden in Spanje. Voorts gaat hij uitvoerig in op de politieke en diplomatieke relaties die het land na de oorlog onderhoudt met het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Het zijn immers precies deze twee landen die er bij Franco op aandringen dat zoveel mogelijk voormalige nazi's en hun bondgenoten worden uitgeleverd. Spanje is na de nederlaag van de fascistische regimes in

—
2. J. Juárez, *Juan Pujol. El espía que derrotó a Hitler*, s.l., 2004; J. Juárez, *Madrid, Londres, Berlín. Espías de Franco al servicio de Hitler*, s.l., 2005.

Europa de paria van het continent – behalve Franco blijft op dat ogenblik immers alleen nog de Portugese dictator Salazar in het zadel. Het land kreunt voorts onder een economische crisis. In die sfeer stellen de geallieerden hun eisen om de uitlevering van de gezochte nazi's c.s. te bewerkstelligen.

De auteur gaat dan dieper in op de vluchtelingen zelf. Hij beschrijft de verschillende vluchtroutes, vooral via Frankrijk en Duitsland. Hij gaat ook in op de achtergronden van de vluchtelingen. Naast de Duitse nationaalsozialisten vinden ook vertegenwoordigers van Vichy-Frankrijk, Italiaanse fascistten, Roemenen van de IJzeren Garde, Kroatische Ustasja's en... Vlaamse en Waalse collaborateurs van diverse pluimage de weg over de Pyreneeën. Juárez beschrijft hoe ze in Spanje worden ontvangen en er de bescherming genieten van het regime. Daarbij gaat het zeker niet uitsluitend om initiatieven van Franco: zijn hele entourage in regering, leger, diplomatie, hogere burgerij en kerk zijn hierbij betrokken. Voorts heeft de auteur ook aandacht voor de doorstroming naar Zuid-Amerika, vooral dan Argentinië. Ook dit is niet verwonderlijk: in de tweede helft van de jaren 1940 zijn de relaties tussen het Spanje van Franco en het Argentinië van Juan en Evita Perón opperbest. Vele nazi's en hun medewerkers zien in Spanje dan ook een geschikte springplank om naar de pampa's af te reizen. Juárez spreekt niet ten onrechte van een as Madrid-Buenos Aires.

Zoals gezegd komen ook Belgische collaborateurs in het boek uitvoerig aan bod. De eerste is de 'uitverkoren zoon van Hitler', Léon Degrelle, wiens peripetieën goed zijn voor een twintigtal bladzijden. Zijn verhaal wordt gevolgd door dat van de rexistische politicus en journalist Pierre Daye. Die maakt gebruik van zijn vooroorlogse relaties in Spanje en Argentinië om een sleutelrol op te eisen in de migratie naar beide landen. Maar ook Vlamingen duiken in het boek geregeld op. Bij hen is SS-leider René Lagrou ongetwijfeld de belangrijkste. Maar ook

de namen van de journalist Leo De Roover, van de VNV-burgemeesters Andries Van den Berghe (Oudenaarde) en Camille Baeck (Mechelen) worden geciteerd. Bij de Argentinië-gangers vallen nog de namen van Leo Poppe, Amaat Bockaert en Michiel Boussemaere.

Vanuit Spanje is het natuurlijk niet gemakkelijk om een zicht te krijgen op de repressie in België, vooral niet als men het Nederlands klaarblijkelijk niet machtig is. Het komt ons dan ook voor dat Juárez wat lukraak heeft zitten grasduinen in de groep Vlaamse collaborateurs die de weg naar het zuiden hebben gekozen. Met Lagrou en Poppe worden zeker twee belangrijke figuren aangehaald, maar over hun rol tijdens de oorlog en in de diaspora blijven we toch wat op onze honger. Dat het blad dat Poppe in Argentinië redigeert met de titel *Die Schakel* wordt aangeduid, dat "abogado y colaboracionista" Amaat Bockaerts functie van arrondissementcommissaris de auteur onbekend is, kunnen we als schoonheidsfoutjes beschouwen. Maar waarom komen bijvoorbeeld de voorzitter van het DeVlag-partijgerecht en burgemeester van Moorsel Severien Verdoodt, *Volk en Staat*-hoofdredacteur Jan Brans of jodenjager Gustaaf Vanniesbecq niet in beeld? Deze drie – toch niet eender wie – hebben zich tijdelijk of definitief in Spanje gevestigd om aan de repressie te ontkomen. Juárez kan nog op andere foutjes betrapt worden: Daye was geen minister van Sport, zoals hij schrijft, maar wel commissaris-generaal voor Lichamelijke Opvoeding en Sport, ressorterend onder secretaris-generaal Gerard Romsee. Het is allemaal niet dodelijk, maar het zorgt wel voor wat wrevel bij de geïnteresseerde lezer. De detailfouten verhinderen evenwel niet dat de auteur erin slaagt de Belgische collaborateurs hun plaats te geven in het wereldje van de naoorlogse 'foute' vluchtelingen. Figuren als Daye en Lagrou slagen er overigens in tot in de omgeving van Perón door te dringen en op deze wijze de overkomst van andere nazivluchtelingen naar

Argentinië te vergemakkelijken. Juárez wijst voorts onder meer op de rol van Degrelle, die hij, net als Otto Skorzeny en Oswald Mosley, als een schakel beschouwt tussen de nationaalsocialisten en fascistenerzijds en het neonazisme en -fascisme van het laatste kwart van de twintigste eeuw anderzijds. Het blijft boeiend om lezen hoe een buitenlands auteur aankijkt tegen België en zijn oorlogsverleden.

[Frank Seberechts]
